

PANDÉMIA JE ZRKADLOM TOHO AKO MYSLÍME A KONÁME



Zdroj: <https://depositphotos.com>

» Už viac ako poldruha roka žijeme v zajatí pandémie. Ani tej časti sveta, ktorá sa sama dlhodobo považuje za ekonomicky najvyspelejšiu, sa nedarí extrémne rýchlo šíriacu sa chorobu zastaviť. Čím to je? Je naše vedecké poznanie (nemyslím iba na medicínske disciplíny) skutočne natolko vyspelé, ako sa bežne hovorí? Sú opatrenia jednotlivých štátov a spoločné kroky tých zintegrovaných motivovaných iba tými najušľachtilejšími pohnútkami? Nepletú sa do nich nadmerne egoistické, skupinové, lobistické ekonomické a geopolitické záujmy? Nerozhodujú o nás demokraticky, nami zvolení diletanti? Čo spôsobuje, že tie ekonomicky najrozvinutejšie štáty, presvedčené o racionalite a humanizme svojho správania, dávajú neveriteľne vysoké sumy na zbrojenie a dlhodobo smiešne peniaze na zdravie, ale aj teraz, smiešne na boj s pandemiou? Keď už mám použiť slovo nepriateľ, kto je ním teraz? Nejde náhodou o tak často spomínaný vírus, ktorý sa nachádza na celkom inom biologickom a sociálnom stupni vývoja ako neraz namyslený Homo sapiens?

A čo náš štýl života? Prečo ľudia podliehajú aj počas pandémie dvadsaťštyrihodinovej reklame konzumu, „zazipovanej“ profesionálmi šikovne manipulujúcimi nielen našim vedomím, ale najmä podvedomím? Nevydržíme jednu letnú sezónu bez tlačenicie a vyvaľovania sa na preplnených stredozemných plážach? Stojí nám takáto dovolenka za nasledujúcich jedenásť mesiacov domáceho väzenia? Prečo sme zabudli myslieť nielen na dnešok, ale aj na blízke a najmä vzdialenejšie zajtrajšky. Ak by sme sa takto správali počas neolitckej revolúcie, keď sme pred asi desiatimi rokmi prestali byť zberačmi a lovcami a stali sme sa roľníkmi, ktorí sa naučili plánovať a myslieť aspoň na štyri ročné obdobia dopredu, neprežili by sme. Pandémia nie je iba biologicko-medicínsky problém. Stala sa zrkadlom toho, ako myslíme a konáme.

Svetozár Krno



EV 753/08

ŠEŠĎESIADEPRVÉ ČÍSLO - 2/2021

CIVITAS

OBSAH

Ročník 27, 2021, č. 61 – 2/2021

ÚvodníkKrno, S: **Pandémia je zrkadlom toho ako myslíme a konáme** 1**Štúdie**Valdés-Miranda Fernández, E. - Moreira Sardiñas, E.: **Integración y supranacionalidad en la Reforma Constitucional cubana. (Integrácia a supranacionalita v kubánskej ústavnej reforme)** 2Jevdokimov, A.: **Ethnocultural dynamics of territories in the process of high foreign migration activity (the case of Southern Siberia). (Etnokultúrna dynamika území v procese vysokej zahraničnej migračnej aktivity) (prípád južnej Sibíri)** 6Dukátová, Z.: **Use of social media and its impact of conflict (Sociálne média a ich vplyv na konflikty)** .. 9Lomnický, I. - Lesková, A.: **Médiá v súčasnej spoločnosti v kontexte etických a výchovných stratégií** 11**Recenzie**Hrubec, M. - Varáček, E.: **Čína a její partneři (Svetozár Krno)** 13Chmelár, E.: **Rekonštrukcia slovenských dejín. Formovanie slovenskej identity (Radoslava Brhlíková)** 14**Informácie**Brhlíková, R.: **Dni hispánskej kultúry – Viva la Cuba** 15Kočnerová, M.: **Prednášky pre žiakov nitrianskych základných škôl** 16**INTEGRACIÓN Y SUPRANACIONALIDAD EN LA REFORMA CONSTITUCIONAL CUBANA.****(INTEGRÁCIA A SUPRANACIONALITA V KUBÁNSKEJ ÚSTAVNEJ REFORME)****Mgr. Elizabeth Valdés-Miranda Fernández¹ - JUDr. Ernesto Moreira Sardiñas²****Katedra medzinárodného práva, Právnická fakulta, Havanská univerzita, KUBA**

Valdés-Miranda Fernández, E. - Moreira Sardiñas, E.

Integration and supranationality in the Cuban Constitutional reform.

CIVITAS, 2021, Vol. 27, No. 61, p. 2

The draft Constitution submitted to popular consultation in 2018 incorporated the possibility of the State to attribute the exercise of powers to supranational entities. This proposal represented an advance in the constitutional treatment of regional integration in Cuba. However, as a result of popular debate, this possibility was not included in the Constitution endorsed in 2019. This article analyzes the formulation proposed in the project in its historical context and in relation to the approved constitutional text. The theoretical bases of the integration vs. sovereignty and its expression in contemporary international law. Finally, the treatment of integration in the current Constitution is evaluated.

Anotácia: Návrh ústavy, predložený na verejnú konzultáciu v roku 2018, obsahoval možnosť, že štát môže predať výkon moci nadnárodným subjektom. Tento návrh predstavoval pokrok v prístupe kubánskej ústavy a ústavného rámca k regionálnej integrácii. Avšak, výsledkom verejnej diskusie bolo, že sa táto možnosť napokon do ústavy, schválenej v roku 2019, nedostala. Tento článok analyzuje formuláciu tejto možnosti v návrhu ústavy v jeho historickom kontexte a vo vzťahu k schválenému ústavnému textu. Analyzuje teoretické základy integrácie vs. suverenity a jej vyjadrenie v súčasnom medzinárodnom práve. Na záver hodnotí prístup k integrácii v súčasnej ústave.

INTRODUCCIÓN

» El sexto Congreso del Partido Comunista de Cuba (PCC), celebrado en La Habana del 16 al 19 de abril de 2011, aprobó los "Lineamientos de la Política Económica y Social del Partido y la Revolución" para la actualización del *modelo económico y social* del país. La "Conceptualización del modelo económico y social cubano de desarrollo socialista", aprobada en el séptimo Congreso del PCC (2016), perfiló con mayor nitidez el camino elegi-

do para la construcción en la Isla de un socialismo próspero y sostenible.

Las importantes transformaciones necesarias para llevar a vías de hecho este objetivo demandaban un amplio conjunto de modificaciones legislativas. Tales cambios debían iniciarse con la propia Constitución de la República, vigente desde 1976, reformada en 1992 y 2002. Con ese fin, el legislativo cubano encargó a una comisión la re-

CONTENTS

Volume 27, 2021, No. 61 – 2/2021

EditorialKrno, S: **A pandemic is a mirror of how we think and act** 1**Studies**Valdés-Miranda Fernández, E. - Moreira Sardiñas, E.: **Integración y supranacionalidad en la Reforma Constitucional cubana** 2Jevdokimov, A.: **Ethnocultural dynamics of territories in the process of high foreign migration activity (the case of Southern Siberia)** 6Dukátová, Z.: **Use of social media and its impact of conflict** 9Lomnický, I. - Lesková, A.: **Media in today's society in the context of ethical and educational strategies** 11**Reviews**Hrubec, M. - Varáček, E.: **China and its partners (Svetozár Krno)** 13Chmelár, E.: **Reconstruction of Slovak history. Slovak identity Formation (Radoslava Brhlíková)** 14**Information**Brhlíková, R.: **Hispanic Culture Days - VIVA LA CUBA** 15Kočnerová, M.: **Lectures for pupils of Nitra primary schools** 16



Zdroj: <https://depositphotos.com>

dacción del proyecto constitucional, que fue posteriormente sometido a consulta popular entre agosto y noviembre de 2018. El documento final, resultado del análisis de las opiniones vertidas por la población, fue sometido a consideración de la Asamblea Nacional del Poder Popular. El texto resultante se aprobó en referéndum popular el 24 de febrero de 2019. La promulgación de la nueva Carta Magna tuvo lugar el 10 de abril de 2019.

La Constitución incluyó en su Capítulo II, dedicado a las relaciones internacionales, una sistematización de los principios de la política exterior cubana. Asimismo, en el texto constitucional se regulan, con mayor o menor acierto, materias propias del Derecho internacional como la recepción de los tratados (artículo 8) o la concesión de asilo (artículo 17).

El proyecto de Constitución sometido a debate popular incluía la posibilidad de que el Estado cediera facultades a entidades supranacionales, con el objetivo de favorecer la integración latinoamericana y caribeña. Tal propuesta no fue del todo bien acogida por la población, lo que trajo consigo su exclusión del texto sometido a referéndum y finalmente aprobado.

En el presente artículo se realiza un análisis de la formulación propuesta en el proyecto, en relación con su contexto histórico y el texto constitucional aprobado. Se examinan las bases teóricas de la correlación integración - soberanía y su expresión en el Derecho Internacional contemporáneo. Por último, se evalúa el tratamiento de la integración en la actual Constitución.

INTEGRACIÓN REGIONAL EN LA POLÍTICA EXTERIOR DE CUBA.

La integración regional ha estado entre las prioridades de política exterior cubana desde el

triunfo de la Revolución en 1959. Esta vocación se expresó en la carta magna de 1976³ como una *aspiración* de integración con los Estados de América Latina. Ya en 1980, en ocasión de su segundo congreso, el PCC se pronunciaba a favor de los vínculos de la Revolución cubana con pueblos de América Latina y el Caribe, remarcando la comunidad de intereses, problemáticas y destino que los unían.⁴ Con la reforma constitucional de 1992, la formulación trasciende el ámbito de las relaciones bilaterales con los Estados del área, para referirse expresamente a la integración con la región como un todo.⁵

Esta proyección exterior tiene raíces históricas en el pensamiento latinoamericanista de José Martí,⁶ Héroe Nacional de Cuba. A su vez, esta vertiente del ideario martiano conecta con el del Libertador Simón Bolívar⁷ y su proyecto de confederación de Estados de la América antes española.

El Estado cubano ha promovido consistentemente la integración latinoamericana y caribeña. Esta política recibió un especial impulso a inicios del presente siglo, con la proliferación de gobiernos de izquierda en varios países latinoamericanos. Cuba ha participado resueltamente en varios proyectos, entre los que ha priorizado los que se sustentan en una afinidad ideológica y se proponen la consecución de objetivos políticos, sin descartar los económicos. Destacan en este sentido la Alternativa Bolivariana para las Américas (ALBA)⁸ y la Comunidad de Estados Latinoamericanos y Caribeños (Celac).

Sin embargo, la identidad histórico-cultural latinoamericana y caribeña no ha dejado la impronta que cabría esperar en el proceso integrador regional. Si bien se aprecia una voluntad política y una práctica de larga data en este terreno, la integración se ha caracterizado en esta área geográfica por la profusión de esquemas, reflejo de la disparidad económica, política e ideológica de sus Estados, que condiciona la enorme complejidad

de este fenómeno, tanto en su dimensión política, como jurídica. Esta realidad ha estado por otra parte marcada por las posiciones políticas de los Estados miembros, cuyas modificaciones internas inciden y muchas veces determinan los derroteros de los esquemas de integración.

La mayoría de los proyectos regionales no han ido más allá de la concertación política y la cooperación económica. No se ha producido en el área una considerable *atribución de competencias* a las *entidades supranacionales*.⁹ En otro orden, por lo general los esquemas regionales por los que Cuba apuesta se han visto limitados o detenidos por circunstancias políticas y económicas de la región en el último lustro, que han provocado una reversión del impulso integracionista.

Por tanto, en el momento en que se debatía la nueva propuesta constitucional cubana, este movimiento estaba en retirada. En consecuencia, las posibilidades reales de aplicación de la formulación propuesta habrían sido en cualquier caso muy limitadas.

LA PROPUESTA DEL PROYECTO CONSTITUCIONAL.

El referido proyectos constitucional rezaba en su artículo 18: "La República de Cuba, en su propósito de promover la integración latinoamericana y caribeña, puede, mediante tratados, atribuir a entidades supranacionales el ejercicio de las facultades requeridas para ello".¹⁰

De la letra de esta norma resulta evidente que la atribución de facultades a entidades supranacionales está condicionada por su aporte a la integración latinoamericana y caribeña. De esta forma quedan excluidos proyectos de otro corte u alcance geográfico. Adicionalmente, el traspaso de facultades tiene que realizarse mediante un tratado, cumpliendo con las formalidades requeridas para ese instrumento jurídico internacional.

Sin embargo, como se ha señalado, a pesar de los límites expuestos, la propuesta del artículo 18 suscitó inquietud durante la consulta convocada como parte del proceso constituyente. Esto se debió principalmente al temor a que la cesión de facultades realizada al amparo del referido precepto comprometiera la soberanía nacional cubana.

Al respecto, es esencial tomar en consideración la importancia que para el proceso cubano revisten la independencia y la libre determinación. A nivel nacional se considera como uno de los principales méritos de la Revolución haber liberado al país de la injerencia de los Estados Unidos. De modo que preservar la soberanía constituye una de las premisas del proyecto cubano.

Los anterior se ha visto plasmado en la ley fundamental de la República, que recoge la independencia y la soberanía entre los fundamentos políticos del Estado cubano (artículo 1).¹¹ También en este sentido el artículo 3 dispone que "la soberanía reside intransferiblemente en el pueblo", mientras que de acuerdo con el artículo 13.b) entre los fines del Estado figuran "la independencia, la integridad y la soberanía". Por último, el artículo 16 incluye el

ejercicio de la soberanía, como un principio de la política exterior cubana.¹²

Sin embargo, a pesar de las precisiones enunciadas, el artículo 18 no definía expresamente a qué “integración latinoamericana y caribeña” hacía referencia, o lo que es aún más importante, qué tipo de proyectos integracionistas debían ser respaldados por el Estado cubano, o por qué principios debían estar regidos. Tales cuestiones son particularmente relevantes en la región latinoamericana, donde comúnmente confluyen y en ocasiones se superponen una gran diversidad de esquemas de integración. Aunque estos particulares podrían interpretarse del conjunto del texto constitucional, otras problemáticas afloran del traslado de facultades a entidades supranacionales sin que queden fijados los términos generales en los que el nuevo derecho comunitario debería relacionarse con la Constitución, ni mecanismos adicionales de control popular y constitucional sobre la incorporación iniciativas de integración y atribuciones de competencia soberanas.

SOBERANÍA E INTEGRACIÓN.

En términos generales, un ente político es soberano cuando tiene capacidad para decidir sobre sí, tanto en sus cuestiones internas como en sus relaciones exteriores, sin que tales decisiones estén sujetas a la voluntad de otro actor. En una dimensión interna la soberanía consiste en el derecho de autodeterminarse. Es decir, habla de la facultad del Estado para reglamentar todo lo referente a su territorio, población y demás aspectos de la vida nacional. En su proyección externa la soberanía reside en la independencia con respecto a cualquier otro orden estatal.¹³

Una visión simplista de este concepto puede llevar a la conclusión errónea de que cualquier sujeción de un Estado a preceptos externos constituye una pérdida de soberanía. Esta concepción absoluta de la soberanía choca con el hecho de que los Estados en sus relaciones se obligan ante otros sujetos, sobre el que se asienta el Derecho Internacional.¹⁴ Por ende, con la excepción del *ius cogens*, un Estado sólo se obliga ante el Derecho Internacional en virtud de sus propias decisiones soberanas, por lo que esa obligación dimana de un ejercicio de soberanía. En consecuencia, una cesión de soberanía no necesariamente implica la pérdida de la misma.

Los procesos de integración requieren que un entramado de relaciones de tipo económico, político y de otras dimensiones desborden el espacio nacional y pasen a desarrollarse al nivel del espacio de integración. Por tanto, la capacidad de decisión de los Estados sobre diversas cuestiones en esos ámbitos deberá contraerse necesariamente.

Es decir, los procesos integracionistas presuponen cesiones de soberanía por parte de los Estados a favor de entidades supranacionales. Sin embargo, aun los más avanzados proyectos de integración no implican la pérdida de soberanía de los Estados miembros. Los mismos se unen al proceso por su propia voluntad, y en virtud de esa misma voluntad soberana pueden abandonarlo.

FACULTADES PARA ENTIDADES SUPRANACIONALES EN LA NUEVA CONSTITUCIÓN.

En este punto se impone realizar una evaluación de la propuesta del artículo 18 en relación con el texto constitucional aprobado. Asimismo, debe analizarse su coherencia con la proyección exterior del Estado cubano.

Uno de los fundamentos del Estado cubano, recogido en el artículo 1 de la Constitución vigente, define *la prosperidad individual y colectiva* como fin para el cual está organizado el Estado. En consecuencia, el Estado tiene el deber de materializarla tanto en la sociedad en su conjunto, como en el desenvolvimiento individual de cada sujeto.

En el actual contexto internacional el proceso globalizador impacta todas las esferas de la vida. Ningún Estado en solitario está en condiciones de hacer frente a una gran variedad de fenómenos y problemáticas que trascienden sus fronteras. Particularmente vulnerables resultan los Estados pequeños y subdesarrollados - entre los que se encuentra Cuba - que con mayor frecuencia se ven *arrastrados* por dinámicas internacionales que escapan a su control.¹⁵ Sobre esta perspectiva, Eduardo Torres Espinosa¹⁶ expone: “Las democracias industrializadas occidentales, incluidos los Estados que han seguido su ejemplo, son los que obtienen y obtendrán los mayores beneficios de la globalización, mientras que el resto de los Estados son los que están pagando y continuarán pagando los costos de sus disfunciones estructurales y su limitada integración a la economía global. De esta manera, si uno de los efectos de la globalización fuera la futura desaparición del Estado-nación, los Estados menos desarrollados estarían en una situación de mayor riesgo.”

Se requiere, por tanto, de la acción mancomunada de los actores internacionales para sortear los escollos propios de una sociedad internacional global, interconectada y transnacional. Si se considera que a través de la integración regional se conforman entes con una capacidad de actuación que supera la de muchos Estados, puede concluirse que en tal sentido contar con una norma como la del artículo 18 habría sido procedente para garantizar la *prosperidad individual y colectiva* del pueblo cubano.

Por otra parte, Cuba aspira a una “paz digna, verdadera y válida para todos los pueblos” y así lo establece la Constitución en el apartado b) del su artículo 16. La integración favorece la creación de espacios de consenso entre los actores internacionales. Por tanto, la atribución de facultades a entidades supranacionales puede contribuir a hacer realidad esa aspiración de paz del Estado cubano.

En otro orden, la integración propicia la puesta en práctica de mecanismos que potencian la actuación coordinada de los Estados en el logro de objetivos comunes, ordenan la forma en que la cooperación se produce y permite además disponer de medios eficaces para la ayuda a países integrados de menor desarrollo o que atraviesan situacio-

nes excepcionales. En suma, la integración tributa a la materialización del principio de cooperación internacional recogido en la Carta de las Naciones Unidas, que en virtud de su artículo 16.c) la carta magna eleva a rango constitucional.

Como se ha evidenciado en el epígrafe anterior, la materialización plena de la voluntad de integración y colaboración del Estado cubano con los países de América Latina y del Caribe, reafirmada en el artículo 16 inciso d) de la Constitución, requiere en última instancia de la atribución de facultades a entidades supranacionales prevista en el proyecto de Constitución. En similar sentido, el contenido de artículo 18 habría favorecido la unidad de todos los países del tercer mundo recogida en el inciso e) del artículo 16.

El inciso o), con que concluye el artículo 16, parte del rechazo a cualquier clase de hegemonismo en la sociedad internacional y postula la multipolaridad como una forma de evitarlo. La promoción de la integración tributa a este fin, en el entendido de que bloques regionales bien estructurados y con facultades amplias tendrían una capacidad muy superior para contrarrestar cualquier hegemonía de un único actor en la sociedad internacional.

Cuba ha promovido la integración latinoamericana y caribeña de diversas maneras sin aplicar para ello lo preceptuado en el hoy excluido artículo 18. Cabe esperar que continúe haciéndolo en el futuro. Sin embargo, la materialización de la *voluntad de integración* del Estado cubano implica en última instancia el traslado de facultades a una entidad supranacional, pues es precisamente esta cesión de competencias soberanas de los Estados a los entes supranacionales uno de los elementos que singulariza a las organizaciones de integración. Por tanto, no puede hablarse de integración latinoamericana y caribeña sin contemplar, al menos a futuro, la atribución de facultades a un ente supranacional.

No obstante, esa atribución de competencias supone en cualquier caso una contracción de la soberanía nacional que, aunque no desaparece, puede llegar a verse limitada. En esa eventual limitación de la capacidad reguladora del Estado reside precisamente el carácter controvertido del artículo analizado.

Cierto es que el Estado cubano solo puede atribuir esas competencias conforme a determinados límites ya explicados. Sin embargo, tal como se concebía en el artículo 18, no podía controlar si en su actuación la entidad supranacional se ajustaría a estos términos. En consecuencia, podría darse un resultado ajeno u opuesto a los propósitos por los cuales se atribuyeron las facultades en primer lugar, lo que se vería agravado por la capacidad de reacción disminuida del Estado, como resultado de la propia cesión de competencias.

La situación puede derivar también en problemas relacionados con la supremacía constitucional, desde el momento en que el artículo no es claro en qué modo debe articularse un emergente *Derecho comunitario* con el ordenamiento interno, y qué ocurriría si aquel entrara en contradicción con este. En este sentido, las afectaciones que mayor inquietud generan en el ámbito jurídico son las que como refiere César Montaña Galarza¹⁷ “ponen en

entredicho, en primer lugar, al valor de la norma fundamental, ya que, por un lado, modifican tanto la estructura de poder público como su función, y por el otro, que el ordenamiento jurídico del Estado queda transformado y altamente condicionado por el Derecho supranacional, no generado por las fuentes de producción jurídica determinadas en la Constitución; en segundo lugar, las garantías sustanciales del Estado constitucional, como son: la participación popular en las grandes definiciones de la integración supranacional, la posibilidad de que los ciudadanos estén protegidos por un conjunto de derechos y libertades y sus garantías frente a potenciales afectaciones irrogadas por la organización supranacional y, la existencia de un órgano de estructura al menos parcialmente parlamentaria para la adopción del Derecho comunitario derivado.”

Este asunto se vuelve más complicado si se tiene en cuenta que la Constitución prima sobre cualquier tratado que pueda servir de fundamento a este Derecho comunitario, lo que obligaría a los operadores jurídicos cubanos a ir en contra del mismo, con la consecuente responsabilidad.

En suma, prever en el texto constitucional cubano una cesión de competencias a favor de un proyecto de integración no socavaba automáticamente la soberanía nacional. Por el contrario, era coherente con el propio contenido de la Constitución aprobada en 2019. Sin embargo, el artículo 18 resultaba un intento inacabado de plasmar en la carta magna la voluntad del Estado cubano de avanzar por la senda de la integración latinoamericana y caribeña. Su inclusión en el texto definitivo, sin otras formulaciones complementarias, habría traído más distorsiones y conflictos interpretativos, que certezas jurídicas.

CONCLUSIONES.

Analizados los argumentos a favor y en contra de la inclusión del artículo 18, consideramos que la decisión de retirarlo fue una opción extrema. Su permanencia hubiera contribuido a dar un soporte jurídico de rango constitucional a las acciones necesarias para los procesos de integración que el artículo 16.d) de la vigente carta magna ordena promover.

Sin embargo, cualquier permanencia de la referida formulación debía tener en cuenta ciertos aspectos ausentes en el proyecto de Constitución, a saber:

- Sujeción absoluta de la entidad supranacional a la Constitución de la República, de modo que el artículo no permita transferir facultades a aquellas cuyo funcionamiento u orden jurídico pueda derivar en una violación de la carta magna cubana.

- Que la ratificación de los tratados que transfirieran atribuciones contentivas de cambios sustanciales a la propia organización supranacional o a sus reglas en relación con sus Estados miembros sea sometida a referéndum popular.

- Prohibición de atribución de facultades a entidades que no se correspondan en su estructura, funcionamiento y normas jurídicas con los fundamentos del Estado cubano, así como con los derechos fundamentales de los ciudadanos y sus

garantías.

A pesar de que la radical supresión del artículo 18 ha hecho imposible la presencia de estas consideraciones en la Constitución vigente, las mismas deben ser tenidas en cuenta para cualquier desarrollo legislativo en relación con la materia que, sin duda, no ha perdido vigencia. El inciso d) del artículo 16 de la Constitución actual continúa obligando al Estado a promover la integración latinoamericana y caribeña, y en función de ello debe establecerse el régimen jurídico de su actuación en tal sentido.

NOTAS

- 1 Profesora Instructora de Derecho Internacional Público de la Facultad de Derecho de la Universidad de La Habana, Cuba. Licenciada en Derecho por la Universidad de La Habana (1999). Diplomada en Servicio Exterior por el Instituto Superior de Relaciones Internacionales “Raúl Roa García” (2001). Máster en Derecho Internacional Público (2013). elizabeth.valdesmiranda@lex.uh.cu (<https://orcid.org/0000-0001-7434-3194>)
- 2 Profesor Instructor de Derecho Internacional Público de la Facultad de Derecho de la Universidad de La Habana. Licenciado en Derecho por la Universidad de La Habana (2016). Diplomado en Derecho y Gestión Consular por el Instituto Superior de Relaciones Internacionales “Raúl Roa García” (2018). Máster en Relaciones Internacionales Internacional Público (2021). emoreira@lex.uh.cu (<https://orcid.org/0000-0002-3584-6386>)
- 3 Constitución de la República de Cuba. (1976). México: UNAM.
- 4 Resoluciones aprobadas por el II Congreso del PCC. Disponible en https://www.pcc.cu/sites/default/files/congreso/pdf/20180425/resoluciones_sobre_la_politica_internacional.pdf (07.01.2020).
- 5 Constitución de la República de Cuba. (2016). p. 4 La Habana: Ediciones ONBC.
- 6 Martí Pérez, J. (1889). *Nuestra América*. La Habana: Casa de las Américas.
- 7 Bolívar, S. (1815). *Carta de Jamaica*. Caracas: Comisión Presidencial para la Conmemoración del Bicentenario de la Carta de Jamaica.
- 8 Actualmente Alianza Bolivariana para los Pueblos de América - Tratado de Comercio de los Pueblos (ALBA-TCP). El origen de esta organización está en la oposición al proyecto hemisférico de integración económica Área de Libre Comercio de las Américas (ALCA), promovido por Estados Unidos. En sus comienzos, fue impulsada por Cuba y Venezuela, con la adhesión posterior de otros países. Exhibió resultados relevantes, acordes con su intención de rebasar los límites de un mero mecanismo de concertación. El propósito integracionista de esta alianza se expresó a través de los Tratados de Comercio de los Pueblos (TCP), las empresas grannacionales, Petrocaribe, el Banco del ALBA y el intento de crear una moneda única (Sucre).
- 9 Díaz Barrado, C. M. (2018). *América en busca de la integración: rasgos y principios desde la óptica del Derecho Internacional*. Valencia : tirant lo blanch.
- 10 Asamblea Nacional del Poder Popular. (2018). Proyecto de Constitución de la República de Cuba, p. 2. La Habana: Empresa de Artes Gráficas Federico Engels.
- 11 Constitución de la República de Cuba, 2019, p.1.
- 12 Constitución de la República de Cuba, 2019, p.2.
- 13 Becerra Ramírez M. *Derecho Internacional Público*. México: UNAM, 1991. 111 p.

- 14 Wind, M. (2001). *Sovereignty and European Integration*. New York: Palgrave.
- 15 Hein, W. (1994). El fin del Estado Nación y el Nuevo Orden Mundial. *Las Instituciones Políticas en Perspectiva*. Nueva Sociedad, (132), 82-99. Disponible en http://www.nuso.org/media/articles/downloads/2349_1.pdf (10.09.2020)
- 16 Torres Espinosa, E. (2006). El Estado-Nación y la Unión Europea. ¿Hacia una Necesaria Reformulación de lo Estatal? *Anuario Mexicano de Derecho Internacional*, (6), p. 553.
- 17 Montaña Galarza, C. (2012). Problemas constitucionales de las integraciones supranacionales: análisis del caso andino (Tesis doctoral), p. 221. Universidad Andina Simón Bolívar, Ecuador. Disponible en <http://hdl.handle.net/10644/3063> (9.05.2020)

BIBLIOGRAFÍA

- [1] Asamblea Nacional del Poder Popular. (2018). Proyecto de Constitución de la República de Cuba. La Habana: Empresa de Artes Gráficas Federico Engels.
- [2] Becerra Ramírez, M. (1991). *Derecho Internacional Público*. México: UNAM.
- [3] Bolívar, S. (1815). *Carta de Jamaica*. Caracas: Comisión Presidencial para la Conmemoración del Bicentenario de la Carta de Jamaica.
- [4] Congreso del Partido Comunista de Cuba. (1980). *Resoluciones Aprobadas por el II Congreso del PCC*. Recuperado el 30 de julio de 2019, de Sitio Web del Diario Granma: <http://www.granma.cu>
- [5] Constitución de la República de Cuba. (1976). México: UNAM.
- [6] Constitución de la República de Cuba. (2016). La Habana: Ediciones ONBC.
- [7] Constitución de la República de Cuba. (2019). La Habana: Editora Política.
- [8] Díaz Barrado, C. M. (2018). *América en busca de la integración: rasgos y principios desde la óptica del Derecho Internacional*. Valencia : tirant lo blanch.
- [9] Hein, W. (1994). El fin del Estado Nación y el Nuevo Orden Mundial. *Las Instituciones Políticas en Perspectiva*. Nueva Sociedad, (132), 82-99. http://www.nuso.org/media/articles/downloads/2349_1.pdf
- [10] Martí Pérez, J. (1889). *Nuestra América*. La Habana: Casa de las Américas.
- [11] Montaña Galarza, C. (2012). *Problemas constitucionales de las integraciones supranacionales: análisis del caso andino* (Tesis doctoral). Universidad Andina Simón Bolívar, Ecuador. <http://hdl.handle.net/10644/3063>
- [12] Torres Espinosa, E. (2006). El Estado-Nación y la Unión Europea. ¿Hacia una Necesaria Reformulación de lo Estatal? *Anuario Mexicano de Derecho Internacional*, (6), pp. 551-557.
- [13] Wind, M. (2001). *Sovereignty and European Integration*. New York: Palgrave.

**Mgr. Elizabeth Valdés-Miranda Fernández -
JUDr. Ernesto Moreira Sardiñas**

Katedra medzinárodného práva,

Právnická fakulta,

Havanská univerzita, KUBA

ЭТНОКУЛЬТУРНАЯ ДИНАМИКА ТЕРРИТОРИЙ В ПРОЦЕССЕ ВЫСОКОЙ ЗАРУБЕЖНОЙ МИГРАЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ (НАПРИМЕР, ЮЖНОЙ СИБИРИ).

ETNOKULTURÁLNA DYNAMIKA ÚZEMÍ V PROCESSE VYSOKEJ ZAHRANIČNEJ MIGRAČNEJ AKTIVITY (PRÍPAD JUŽNEJ SIBÍRI).

Aleksej Jevdokimov, PhD. Katedra filozofie a kulturológie, Chakasská štátna na univerzita N. F. Katanova, Abakan, Ruská federácia

Jevdokimov, A.: Ethnocultural dynamics of territories in the process of high foreign migration activity (the case of Southern Siberia).

CIVITAS, 2021, Vol. 27, No. 61, p. 6

This article is dedicated to the analysis of international, interethnic and interfaith relations between host community and foreign labor migrants in the republics of Southern Siberia (Altai, Khakassia, Tuva). We have identified special spaces of relations between local ethnic groups and migrants in each of their South Siberian republics. We found that the Kazakhs have the greatest influence on the Altai, the Kyrgyz influence the Khakass, and the Chinese influence the Tuvians. As a result of that influence, we observe some problem points of intercultural interactions which lead to an increase of interethnic tension (which sometimes escalates into open conflicts) and a tightening of state measures to control migrants.

Anotácia: Tento článok je venovaný analýze medzinárodných, medzietnických a medzináboženských vzťahov medzi hostiteľskou komunitou a zahraničnými pracovnými migrantmi v republikách Južnej Sibíri (Altaj, Chakasko, Tuva). Identifikovali sme špeciálne priestory vzťahov medzi miestnymi etnickými skupinami a migrantmi v každej z ich juhosibírskych republík. Zistili sme, že Kazachovia majú najväčší vplyv na Altaj, Kirgizsko ovplyvňuje Chakasko a Číňania ovplyvňujú Tuvincanov.

V dôsledku tohto vplyvu pozorujeme niektoré problémové body medzikultúrnych interakcií, ktoré vedú k zvýšeniu medzietnického napätia (ktoré niekedy eskaluje do otvorených konfliktov) a sprísneniu štátnych opatrení na kontrolu migrantov.

» Современное российское общество является комплексной динамической системой, общее функционирование которой базируется на взаимодействии совокупности ее частей, регионов. Региональное пространство, в свою очередь, находится под воздействием различных политических, экономических, социальных и культурных факторов, которые влияют на его трансформацию и связаны как с внутренними, так и внешними субъектами взаимодействия.

В реалиях современного российского государства феномен «внешней миграции» становится важнейшим индикатором фиксирования такого рода трансформаций. Российское общество, в котором продолжается становление гражданской идентичности, реагирует на эти трансформации различным образом. Регионы Российской Федерации обладают набором уникальных особенностей в демографических и территориальных характеристиках, системой

механизмов регулирования правового поля, межрелигиозной и межэтнической ситуации. Л.М. Дробужева обращает внимание на специфику национальных республик, выраженную тем, что динамика межэтнических отношений в них зависит от исторического прошлого, количественного состава основных этнических групп, проживающих на территории региона, и уровня их социально-экономического развития.¹ Томские исследователи определяют специфику



Zdroj: <https://depositphotos.com>

макрорегиона Сибири, как особого контактно-го поля, в котором достижение баланса между гражданской идентичностью и региональной самоидентификацией осложняется такими факторами как «миграционная, демографическая проблемы, вопрос «справедливого» (с точки зрения регионов) распределения федерального финансирования и использования природных ресурсов»². Новосибирские исследователи подтверждают положения томских коллег опросами региональных экспертов в области межэтнических отношений. Так в Республике Алтай эксперты выделяют миграцию из стран Центральной Азии и Кавказа в качестве основного фактора межэтнической напряженности в региональном пространстве Сибири. Порядка 37 % опрошенных экспертов основной проблемой увеличения присутствия мигрантов обозначили рост конкуренции местному населению на рынке труда, 27 % – неуважительное отношение мигрантов к местным традициям, 19 % – рост преступности в регионе, 14 % – распространение незаконного предпринимательства.³

Возникновение подобных опасений является примером своевременной реакции на изменения, которые начинают происходить в этнокультурном пространстве территорий,

вследствие внешнего миграционного нажима. Республики Южной Сибири в последние годы испытывают осязаемое влияние со стороны мигрантов из государств Центральной Азии. В качестве основных причин интенсификации миграционного потока можно выделить: во-первых, этнокультурную близость этнических групп, проживающих на территории стран Центральной Азии и республик Южной Сибири; во-вторых, географическое соседство и развитость трансграничных контактов; в-третьих, геополитические амбиции Российской Федерации как ведущей политической единицы постсоветского пространства, которая рассматривает выходцев из стран Центральной Азии как потенциальных агентов распространения своего влияния. Активизация миграционного движения из стран Центральной Азии в Южную Сибирь, создает потенциальные вызовы в сфере регулирования межэтнических отношений в республиках Южно-Сибирского региона, а также становится фактором динамики структуры этнокультурной идентичности его жителей.

Внешние миграционные процессы в Южно-Сибирском регионе на современном этапе отмечаются рядом общих тенденций и частных особенностей. Первой тенденцией является эми-

грация представителей некоторых этнических групп (евреи, немцы), связанная с активизацией в постсоветский период процесса репатриации. Второй тенденцией является увеличение потока внешних трудовых мигрантов. Если в 1990-е гг. трудовые мигранты были максимально представлены китайцами⁴, то в XXI веке их место заняли трудовые мигранты из государств Центральной Азии (Кыргызстана, Таджикистана, Узбекистана).

Особенности миграционной ситуации в каждой из республик Южной Сибири являются следствием уникальности социокультурной обстановки, географическими и экономическими факторами. Исследователями отмечается, что миграционная проблема для республики в целом не является острой, так как «многие мигранты используют Горно-Алтайск в качестве «перевалочного пункта» перед переездом в более крупные города и поэтому не остаются постоянно жить на Алтае»⁵. С другой стороны, Республика Алтай имеет сухопутную границу с Казахстаном и исторически существующую систему трансграничных контактов, поэтому районом наибольшей интенсификации взаимодействий между алтайцами и казахскими мигрантами является Кош-Агачский район. В современной ситуации

именно в данном районе республики отмечается обострение межэтнических противоречий между алтайцами и казаками, которое происходит на почве религиозного давления ислама и распределения властных ресурсов. Исламский фактор также является существенной составляющей миграционного давления на Южно-Сибирский регион. Помимо противоречий, которые возникают из-за различий в религии мигрантов и представителей принимающего сообщества, потенциальную проблему ставит исламизация местного населения. Т.В. Излученко считает, что адепты ислама, которые появляются в среде немусульманских сообществ «склонны к принятию форм нетрадиционного ислама, увлечению экстремистскими идеями, что приводит к возникновению запрещенных организаций, росту преступности и может негативно сказаться на развитии региона и государства»⁶. С учетом того, что региональные власти выбирают разные стратегии инкорпорации мусульманского сообщества в социокультурное пространство региона, это может иметь серьезный потенциал эскалации межрелигиозных конфликтов. Примером деятельности властей в области религиозной политики может служить строительство соборных мечетей в столицах Республики Алтай и Республики Хакасия. Диалог мусульманского сообщества и региональной власти Республики Алтай способствовал появлению соборной мечети г. Горно-Алтайске в 2013 году. Конфликт мусульманского сообщества Республики Хакасия с региональными властями и городской администрацией г. Абакан является причиной того, что соборная мечеть так и не была построена, при этом мусульмане продолжают стабильно собираться в месте предполагаемого строительства для совершения пятничной молитвы.

В социокультурном пространстве Республики Хакасия межэтническую напряженность актуализирует дискуссия между хакасами и кыргызскими мигрантами по поводу енисейских кыргызов. Результатом существования данной мифологемы становится появление этнических предпринимателей (с обеих сторон), которые используют рост межэтнической напряженности в собственных целях. Например, когда мигранты начинают слишком активно вторгаться в традиционные сферы деятельности хакасов, связанные с выпасом скота и сбором дикоросов. Все это происходит в условиях активного роста миграционной сети кыргызов на территории Хакасии, что, с позиции теории синтетической миграции, может свидетельствовать о наличии потенциала для формирования сети по территории всего Южно-Сибирского региона. Стабильно возникающие в Республике Кыргызстан политические кризисы становятся дополнительным фактором принятия решения о миграции для кыргызов и приводят к интенсификации миграционного потока. Наличие на территории Южной Сибири успешно функционирующей системы диаспор, общественных организаций этнического толка и публичных лидеров становится объяснением того факта, что миграция из Киргизии является самым крупным миграционным каналом как на территории Республики Ха-

касия, так и всего Южно-Сибирского региона.⁷

В контексте выделения особенностей Республики Тыва, необходимо отметить значение давления внешней миграции на экономическую составляющую регионального пространства территорий. Мигранты из государств Центральной Азии оказывают значительное влияние на экономику республик Южной Сибири, выступая в качестве дешевой рабочей силы, услугами которой активно пользуются местные предприниматели и бизнесмены. Показательными примерами этого являются сферы строительства и дорожных работ. Кроме того, приезжие сами начинают заниматься предпринимательской деятельностью, предоставлять продукты и услуги по низким ценам, что активизирует конкуренцию на рынке с местными представителями бизнеса. В обоих рассмотренных случаях мигранты вытесняют из определенной экономической ниши часть местного населения, что становится причиной роста уровня негативного восприятия внешних трудовых мигрантов.

Этнокультурное пространство Республики Тыва подвержено наибольшему давлению со стороны трудовых мигрантов из Китая, которые работают на предприятиях горнодобывающей промышленности. В ситуации высокого уровня консолидации тувинского этноса на территории республики миграционное давление пока особо не ощутимо. Китайские мигранты были самыми заметными участниками миграционных процессов на территории Южно-Сибирского региона в 1990-х – начале 2000-х годов. Л.В. Анжиганова связывала это с низкой плотностью населения в республиках Южной Сибири, благоприятными климатическими условиями, высоким качеством водно-земельных ресурсов и гибкостью системы налогообложения⁸. Социально-экономическая ситуация в регионе отвечала одному из ключевых миграционных параметров – «качеству жизни»⁹. Уровень качества жизни в регионах прибытия был выше, чем в регионах убытия, что является важным фактором «притяжения» для мигрантов¹⁰. Укрупнение миграционного потока из Китая, происходившее в ситуации изоляции китайской общины в социокультурном пространстве Южно-Сибирского региона, привело к тому, что фактор «китайских мигрантов» стал активно использоваться региональными властями в качестве громоотвода негативных общественных настроений. Ужесточение федеральной миграционной политики в 2000-х годах повлекло за собой уменьшение миграционного потока из Китая и укрупнению центрально-азиатского миграционного потока.

Международная миграция в современности представляется объективным процессом, который сопровождается возникновением конфликтов с представителями принимающего социума. Подобные конфликты часто не связаны с различием ценностных установок, социокультурных норм и системы религиозности, а являются следствием бытового национализма, которому позже приписывается этнокультурный характер. Мигранты действуют в рамках модели аккультурационных ориентаций, которая старается сохранить самобытную этническую культу-

ру, но при этом направлена на взаимодействие с социокультурной средой территорий прибытия.

Динамика социокультурного пространства Южно-Сибирского региона создает новые основания самоидентификации представителей основных этнических групп региона. Трансформация этнокультурной идентичности происходит в условиях постоянных изменений во всех сферах общественной жизни. В современной ситуации одним из важнейших факторов динамики таких изменений становится активное вмешательство мигрантов из-за рубежа. Миграционное давление, которое оказывается на региональный социум в этнокультурной, экономической и религиозной форме, ставит перед региональной общественностью задачу гармоничного инкорпорирования миграционного сообщества в социокультурное пространство Южной Сибири.

ПРИМЕЧАНИЯ

- 1 Drobizheva L.M. All-Russian Identity and Interethnic Accord as a Reflection of the Consolidation Processes in Russian Society // Sociological Research. 2017. No. 1 (393). P. 33.
- 2 Dutchak E., Lvova E.V., Nam I.V.. Whether Siberian Identity as a Factor of Conflict or a Resource to Form the All-Russian Identity? // The Bulletin of Irkutsk State University. Series "History". 2012. No. 2-1. P. 42.
- 3 Madukova S.A., Persidskaya O.A. Regional Hallmarks of Ethnosocial Processes and Interethnic Relations in the Republic of Altai // The New Research of Tuva. 2014. No. 2 (22). P. 103.
- 4 Anzhiganova L.V. Host community and labor migrants of the Republic of Khakassia: risks and prospects of interaction // Migration processes in Siberia: peoples, cultures, state policy. Omsk, 2018. P. 213-214.
- 5 Popkov Yu.V., Persidskaya O.A. Comparative Study of Ethno-Social Processes and Ethnonational Policy in the Regions of Siberia // The New Research of Tuva. 2014. No. 4 (24). P. 6.
- 6 Izluchenko T.V. Russian Islam: Current Situation and Trends of Progress // Bulletin of Krasnoyarsk State Pedagogical University. 2013. No. 1. P. 281.
- 7 Evdokimov A.I. South Siberian Vector of Central Asian Migration: Kyrgyz in Khakassia // Ecology of South Siberia and adjacent territories. Abakan. 2014. Vol. 18. No. 2. P. 165.
- 8 Anzhiganova L.V. Evolution of Interethnic Relations in the Republic of Khakassia (Sociological Aspect) // Humanities in Siberia. 2007. No. 1. P. 81.
- 9 Lisicyn P.P., Rezaev A. V. Theoretical and Methodological Principles of Social Analysis of Labor Migration Processes // Vestnik of St. Petersburg University. Series 12. Psychology. Sociology. Pedagogy. 2012. No. 4. P. 127.
- 10 Lee E. S. A Theory of Migration // Demography. 1966. Vol. 3(1). PP. 47-57.

Aleksej Jevdokimov, PhD.

Katedra filozofie a kulturológie,

Chakasská štátna na univerzita N. F. Katanova,

Abakan, Ruská federácia

○

USE OF SOCIAL MEDIA AND ITS IMPACT OF CONFLICT

(SOCIÁLNE MÉDIA A ICH VPLYV NA KONFLIKTY)

Mgr. Zuzana Dukátová, externá doktorandka
Katedra politológie a euroázijských štúdií FF UKF Nitra

Dukátová, Z.: Use of social media and its impact of conflict
 CIVITAS, 2021, Vol. 27, No. 61, p. 9

Sociálne médiá ovplyvňujú spôsob, akým komunikujeme a ako vnímame svet. Sú prepojené nielen s našim osobným životom, ale aj s politikou, či už na lokálnej, národnej alebo globálnej úrovni. Preto niet pochyb, že sociálne médiá zasahujú aj do konfliktov. Podľa Marijan (2018) je tak dôležité, aby sme si tento vplyv uvedomovali (Marijan, 2018). Avšak, Hiller (2018) pokračuje ďalej. Tvrdí, že pri skúmaní konfliktu musíme nevyhnutne zahrnúť aj vplyv sociálnych médií. Každý konflikt sa tak musí skúmať aj z hľadiska sociálnych médií, hlavne používanie sociálnych médií zúčastnenými stranami konfliktu (Hiller, 2018). V danom článku sa preto venujem sociálnym médiám a ich vplyvu na konflikty. Predstavím tri hlavné konceptualizácie, ktoré sa zaoberajú touto problematikou. Na príkladoch poukážem na to, že sociálne médiá uľahčujú komunikáciu pre jednotlivcov a skupiny pri konfliktoch. Po druhé, sociálne médiá zvyšujú rýchlosť šírenia informácií pri konfliktoch. Po tretie, sociálne médiá vytvárajú nové informácie o konfliktoch, čím ovplyvňujú ich popularitu a podporu (Zeitzoff, 2017). Hlavným argumentom daného príspevku je, že sociálne médiá sa stali účinným nástrojom riešenia a prevencii konfliktov avšak aj ich šírenia. Sociálne médiá tak majú schopnosť prevencie a predchádzania konfliktom. Avšak, na druhej strane, sociálne médiá dokážu konflikt aj zintenzívniť.

Undoubtedly, social media has a significant impact on the way how we communicate, interact, and understand the world. Social media is deeply intertwined with global, national as well as local politics. Therefore, Marijan argues, we are coming to understand that social media is also used in conflict (Marijan, 2018). Similarly, Hiller argues, that with the emergence of social media, all conflicts must be examined from the social media perspective, particularly consideration about the use of social media by conflict parties and the impact of these communication platforms on the conflict (Hiller, 2018). In this paper, I will examine three ways of conceptualization of the impact of social media on conflict. Firstly, social media makes communication for individuals and groups easier in terms of conflict. Secondly, the speed and spread of information is increased by social media in terms of conflict. Thirdly, social media produce new data and information about popularity, support, and the conflict environment (Zeitzoff, 2017). The main argument of this paper is that there is no doubt that social media has become a sufficient tool for conflict resolution as well as conflict proliferation. We can see that social media has ability to fight against violence and provides conflict prevention as well as cause or intensify conflict. Thus, there is no doubt that that social media matters in terms of conflict.



Zdroj: <https://depositphotos.com>

SOCIAL MEDIA AS A TOOL FOR COMMUNICATION

>> Firstly, social media is used as a strategic communication tool because it makes communica-

tion easier through reducing barriers for individuals and groups seeking to communicate. Hiller argues that the central role of social media as communication tool is ability to mobilize people and coordinate protests. Thus, social media allows to find and re-

cruit potential allies and activists (Hiller, 2018). In conflict, social media are often used by militaries and militias on all sides of disputes to recruit their fighters. Opponents use information found on social media to locate and attack adversaries. This leads

to further intensification of conflict (Marijan, 2018). For example, the rise of ISIS in war-torn Iraq and Syria was undermined by the ISIS's ability to recruit nearly 30 000 foreign fighters from over eighty countries. They used social media for direct recruitment (Zeitzoff, 2017, p. 2).

But, on the other hand, there are many other examples of non-violent social movements that used social media for recruiting their supporters. For instance, the Women's March in 2017 against US President Trump were some of the largest protests in the United States' history. Organizers used social media for spreading the information about the protests and for collecting e-mail addresses (Zeitzoff, 2017, p. 9). Similarly, in 2008, Oscar Morales, the young Colombian engineer used Facebook to organize protest and mobilize people across Colombia and the world. The protest was organized with the aim to fight against the violent tactics of the guerrilla group (FARC). Himelfarb argues that this protest represented a beginning of the use of social media to bring people together to protest violence (Himelfarb, 2012). Therefore, social media represents a sufficient tool of communication and mobilization of people. However, empirical evidence show that it can be used for intensifying the conflict as well as fighting against violence and prevention of conflict.

Social media represents a tool through which individuals can be instantly connect to each other and exchange their ideas and opinions on a variety of issues. Furthermore, social media can raise awareness and importance of protest and facilitates protests groups to explain their work. It provides low-cost communication between group members, helps individuals exchange resources and spread awareness on a massive scale, even larger than any communication tool before (Raleva, 2018). Similarly, Zeitzoff argues that social media decreases coordination and communication costs and increases visibility as well as public awareness which can lead to the raising of funds. Activist groups can establish fundraising pages on social media where they can share posts about their work to increase donations. Protestors, politicians, and leaders are using social media databases, Facebook advertising and other sufficient tools to identify financial supporters and voters (Zeitzoff, 2017, p. 6-9). Therefore, it is clear that because of social media, connections between activists are made easier and coordination and communication are less costly. Furthermore, Makwana argues that social media can spread awareness of protests across national borders (Makwana, 2016). This refers to the understanding of social media as "liberation technology" meaning that social media can facilitate connections and interactions among activists more easily. Generally, there is a strong presumption that social media helps to democracy. According to Rrd and Weidmann, democracy is less likely to advance in countries with higher Internet and social media interactions. However, on the other hand, Zeitzoff argues that social media makes monitoring of activists or disrupting collective action easier because it allows leaders to know when and where protests are likely to be organized and gives incumbents a possibility for shutting down these protests and eliminating activists, which

would lead to the intensifying of conflict (Zeitzoff, 2017, p. 6-7).

Moreover, governments and leaders can use social media platforms to pursue their specific goals. Nowadays, leaders and governments are heavily active on social media (Hiller, 2018). Over 75 % of world leaders and governments have an active Twitter or Facebook account. According to Zeitzoff, governments and leaders can use social media for campaigns to gain support for their issues at home as well as abroad (Zeitzoff, 2017, p. 9-10). Therefore, we should consider social media also as a potential tool for governments and leaders to stifle dissent and spread misinformation which can lead to intensifying the conflict (Hiller, 2018). Thus, it is important that governments and leaders should take responsibility for the content of their social media accounts. Moreover, social media generates new data and information. A central question for groups engaged in conflict, protesters or leaders is how much support do they have? Social media can provide this crucial information for them and therefore encourage them to perform in particular ways. Leaders in autocracies have used social media many times to mobilize their own supporters, frame their own propaganda, measure how popular they are and shore up elite support (Zeitzoff, 2017, p. 13).

SOCIAL MEDIA AS A SOURCE OF INFORMATION

Obviously, social media has a significant impact on the spread of information. Marijan described social media as "the new battlefield" and information as "the key currency" (Marijan, 2018). One of the most important roles of social media is that it increases spread of information as well as it provides easier access to information and possibility to share own understanding of the world (Geschke, Lorenz and Holtz, 2019, p. 130). Moreover, social media allows to spread the information around the world more quickly. For example, during 2009 Iranian presidential election's protests against the President Mahmoud Ahmadinejad was organized. During the protests, a young activist was murdered by people connected to the incumbent government. This situation was recorded and shared on social media (YouTube and Twitter). These social media brought video and other images directly to the broadcast by mainstream news media which amplified the international reach of the protest (Zeitzoff, 2017, p. 3-6). According to Marijan, social media also provides valuable information that can help to protect non-combatants. Many social media platforms follow the performance and activity of violent groups and militaries. This can help civilians to protect themselves and stay out of dangerous locations. Furthermore, it can show them locations where they can access humanitarian aid (Marijan, 2018).

However, many argue that social media lowers the barriers for radical and extremist content to be delivered into public because it opens a broader platform for publicizing details from wide scope of operations. Thus, individuals can come into

contact with radical content in the privacy of their own home. For instance, in 2015, the knife attacks by Palestinians (known as the Stabbing Intifadah) against Jewish Israelis happened. The Palestinian attackers were younger and appeared to be radicalized or inspired by videos posted on Facebook and other social media platforms (Zeitzoff, 2017, p. 8). Therefore, there is clear evidence that social media can lead to the new conflict or intensify the existing one. This leads to the huge criticism that these companies are not accepting responsibility for how their technology is used in conflict (Marijan, 2018). Similarly, according to Raleva, social media as Facebook, Twitter and Instagram can worsen conflicts by hate speeches or mobilization of radical groups (Raleva, 2018). For example, in Myanmar, Facebook was misused for sharing hate speech against the Rohingya population. Legislators from Rakhine province, where most Rohingyas lived, called for violent attacks against them. This resulted in systematic attack on the Rohingyas population and 6 500 Rohingyas were killed. The UN criticized Facebook for inability to react sufficiently to hate speech and calls to violence. However, Facebook blamed the population in Myanmar for not reporting problematic content. Civil society organizations believe that a big source of the problem lies in the fact that Facebook and other tech companies don't have personal capacities who understand the language and culture of all the countries in which their platforms are used (Marijan, 2018).

SOCIAL MEDIA AS PRODUCER OF CONFLICT NARRATIVE

Thirdly, social media produce and shape the narrative about conflict. For instance, Zeitzoff considers Gaza Conflict in 2012 as the first "Twitter war". Israel announced the beginning of the conflict with a tweet from its official Israel Defense Forces' spokesperson. Twitter post included a picture of a high-level Hamas operative overlaid with a red stamp that said "eliminated." During the conflict, Hamas and Israel were fighting with traditional weapons however they exchanged also tweets (Zeitzoff, 2017, p. 10). Beeston argues that the weapons of this conflict were the images of dead children, a new-born who survived her mother's death and the images of Israeli civilians gathering on hillsides and watching the airstrikes (Beeston, 2014). Each side used its Twitter posts to shape and influence their version of the action in order to defame the opposing side. Since the tweets were largely in English, they were mainly aimed to gain support from international audiences and shaping journalistic coverage. Similarly, during the 2011 Libyan Civil War, rebel groups used social media in order to draw international attention and to gain support as well as recognition (Zeitzoff, 2017, p. 10). Another example can be the annexation of Crimea conflict in the Donbass region of eastern Ukraine that have coincided with Russia's extensive use of misinformation as well as cyberattacks against Ukraine to shape the Russian narrative (Zeitzoff, 2017, p. 2). Furthermore, regimes can manipulate social media with fake users to give the appearance of broad support (Hiller, 2018).

CONCLUSION

To conclude, based on the empirical evidence, there is no doubt that social media has become a sufficient tool for conflict resolution as well as conflict proliferation (Raleva, 2018). We can see that social media has ability to fight against violence and provides conflict prevention as well as cause or intensify conflict. Thus, there is no doubt that that social media matters in terms of conflict. Therefore, social media companies should understand that they have a huge responsibility for how their platforms are used in conflict and improve mechanism in order to eliminate hate speeches and calls for violence. Social media users should be also aware of reporting problematic content. Moreover, governments and leaders should take responsibility for the content of their social media accounts and not to spread misinformation and lies to gain support from the audience.

REFERENCES

- [1] Beeston, K. (2014). How social media is changing the way we see conflict. Open Democracy. Retrieved from <https://www.opendemocracy.net/en/opensecurity/sharing-witness-is-social-media-changing-way-we-see-conflict/>
- [2] Geschke, D., Holtz, P., Lorenz, J. (2019). The triple-filter bubble: Using agent-based modelling to test a meta-theoretical framework for the emergence of filter bubbles and echo chambers. British Journal of Social Psychology. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/bjso.12286>
- [3] Hiller, P. (2018). How Social Media is Changing Conflict. Peace Science Digest. Retrieved from <https://peace-science-digest.org/social-media-changing-conflict/>
- [4] Himelfarb, S. (2012). Social Media and Conflict Prevention. United States Institute of Peace. Retrieved from <https://www.usip.org/publications/2012/12/social-media-and-conflict-prevention>
- [5] Makwana, R. (2016). A New Era of Global Protest Begins. Transcend Media Service. Retrieved from <https://www.transcend.org/tms/2016/01/a-new-era-of-global-protest-begins/>

- [6] Marijan, B. (2018). Social media and conflict. Project Ploughshares. Retrieved from https://ploughshares.ca/pl_publications/social-media-and-conflict/
- [7] Raleva, R. (2018). Social Media: A place for good and evil in conflict resolution. Retrieved from <https://www.shoutoutuk.org/2018/12/27/social-media-a-place-for-good-and-evil-in-conflict-resolution/>
- [8] Zeitzoff, T. (2017). How Social Media Is Changing Conflict. Journal of Conflict Resolution, 61(9), 1970–1991. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0022002717721392>

*Mgr. Zuzana Dukátová,
externá doktorandka*

*Katedra politológie a euroázijských štúdií
FF UKF Nitra*

MÉDIÁ V SÚČASNEJ SPOLOČNOSTI V KONTEXTE ETICKÝCH A VÝCHOVNÝCH STRATÉGIÍ

Doc. PaedDr. Igor Lomnický, PhD. – PhDr. Andrea Lesková, PhD.
Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky FF UKF Nitra

Lomnický, I. – Lesková, A.: Media in today's society in the context of ethical and educational strategies
CIVITAS, 2021, Vol. 27, No. 61, p. 11

The study focuses on the role of the media in the social and educational context. At present, human social interactions are developing dynamically in a globalized world, and media space is also expanding through new communication technologies. Understanding new challenges, but also critically perceiving the risks of a virtual online way of communication, is the subject of systematic education of young people in the family and school practice. Ethical education allows for an open discussion about the development of social networks and new media that accelerate communication, especially for young people on a global scale. For this reason, ethical reflection is needed in the form of a value discourse with the participation of the young generation about the presentation of opinions, attitudes and ideas about the current way of life.



Zdroj: <https://depositphotos.com>

» Súčasná doba je charakteristická pretlakom rôznych informácií a predovšetkým najrôznejších interpretácií. Rýchle životné tempo, zvyšujúce sa nároky na život, urputná snaha uspieť a celková medializácia života neraz produkuje pocity bezmocnosti a všadeprítomnej neistoty. Zďaleka nie

sú ojedinelé názory, že sme vystavení neustálej manipulácii, zavádzaniu a klamným ilúziám, predovšetkým zo strany médií. Mediálna dostupnosť produkuje informačnú dostupnosť, informácie sa stali zdrojom bohatstva a lákavým predmetom obchodu. Nesporne zasiahli do celého spektra vzta-

hov, na mikro i makro úrovni. Paradoxne nazývame súčasnú dobu dobou informačnou a zároveň je to však i doba vyznačujúca sa sťaženou orientáciou až chaosom. Sme svedkami závrtných premien informačných a komunikačných technológií, ktorých rozvoj každým dňom napreduje. Vďaka nim

prekonávame veľké vzdialenosti, avšak skutočná blízkosť sa postupne vytráca. Média sa stali neoddeliteľnou súčasťou každodenného života človeka a najdôležitejším prvkom v masovej komunikácii. Diskusia a výmena názorov ohľadom významu médií je veľmi pestrá. Rozhodne treba vyzdvihnúť funkciu informačnú, taktiež zábavnú, kultúrnu, politickú či sociálnu. D. McQuail (2007, s.103) predkladá obdobný prehľad základných funkcií médií v spoločnosti (informovanie, korelácia, kontinuita, zábava, získavanie), nedomnieva sa však, že tieto funkcie možno zoradiť do všeobecne platnej postupnosti, nakoľko sa prekrývajú a v konečnom dôsledku je nutné vziať do úvahy pohľad individuálneho užívateľa médií. S ohľadom na spomínané funkcie a na fungovanie mediálneho sveta je nesporné, že médiá uspokojujú aj isté potreby jednotlivcov. K základným potrebám, ktoré môžu byť prostredníctvom médií uspokojené, patria: potreba informácií, potreba udržať si pocit vlastnej totožnosti, potreba spoločenskej interakcie, potreba nechať sa bavieť a rozptylovať, potreba štruktúry času v každodenných činnostiach (Burton, Jiráček, 2001). Súvis potreby a očakávaní publika, prípadne vzťah médií a publika ilustruje teória užívania a gratifikácie, v intenciách ktorej už jedinec nie je ponímaný ako pasívny divák, ale ako aktívny užívateľ médií. Aktívne si vyhľadáva a vyberá médiá, ktoré mu vyhovujú, zatiaľ čo iné médiá odmieta. Ako však konštatuje D. Giles (2012, s. 26-27), očividne existuje príliš veľa faktorov podieľajúcich sa na užívaní médií. Okrem toho médiá môžeme spoločensky konzumovať aj ako skupina, z čoho vyplýva, že individuálne potreby a gratifikácia ustupujú často záujmom skupiny. Vychádzajúc z tézy o aktívnom užívatelovi médií je nutné vziať do úvahy aj istú úroveň mediálnej gramotnosti a disponovanie určitými mediálnymi kompetenciami s aktuálnym obsahom. Vzhľadom na súčasné podmienky a požiadavky spoločnosti a na efektívne užívanie médií v školskom, pracovnom či osobnom živote sa ich neustále rozvíjanie a zdokonaľovanie stáva nevyhnutnosťou. Za mediálnu gramotnosť a výchovu svojich detí sú zodpovední predovšetkým rodičia. Keď si rodičia osvoja poznatky a zručnosti ohľadom médií, naučia sa reflektovať médiá v pozitívnom i negatívnom zmysle. Nasledne môžu mediálny obsah zodpovedne sprostredkovať svojim deťom a byť im náležitým vzorom v mediálnom správaní. Ak je potrebné vysvetliť alebo rozvinúť nejednoznačné mediálne posolstvo, rodičia sú dieťaťu k dispozícii. D. Giles (2012, s. 51) v tejto súvislosti hovorí o tzv. rodičovskej mediácii, ktorá umocňuje pozitívne účinky médií a redukuje tie negatívne.

Médiá sú neoddeliteľnou súčasťou prostredia, v rámci ktorého sa realizuje sociálny a morálny vývin detí a mládeže. Vo výchovnom procese hľadania vlastnej identity, poznávania samých seba a formovania morálno-ludských kvalít, majú zásadný význam rôzne vzory a ich edukačný potenciál. Média ponúkajú pre deti a mládež početnú škálu imponujúcich vzorov, modelov, idolov, ako i hodnôt, ktoré sú v rámci spoločnosti všeobecne akceptované, ale i zaznávané. V tejto súvislosti nemožno obísť jedinečný fenomén celebrit, ktorý sa vynoril s expanziou súčasných médií. D. Giles (2012, s. 96) definuje celebritu ako stav a slávu ako proces. Celebritou najčastejšie označujeme človeka, ktorý

je slávny a známy. Je to osoba známa pre svoju popularitu. Môže ňou byť každý, kto niečím zaujme, v niečom vynikne alebo nejakým spôsobom priťahuje pozornosť verejnosti. Krátkodobou celebritou sa často stávajú aj obyčajní ľudia, ktorí prostredníctvom médií zažívajú svoju explóziu popularity, napr. účinkovaním v televíznych reality show, súťažiach krásy, v hľadaní talentov a pod. Práve médiá poskytujú ideálne východisko dostať sa do povedomia verejnosti. Niektorým jedincom na to postačí vlastná charizma, fyzická krása, atraktivita, iní zaujmú humorom, životným príbehom či štýlom obliekania. Netreba však zabúdať, ako presvedčivo píše van Krieken (2012), že niektoré osobnosti alebo celebrity sú ako upadajúce hviezdy, ležiace často na konci marketingového spektra, s veľmi malou možnosťou ponúknuť okoliu niečo iné ako obraz mladosti či originality. Iné osobnosti sa zase nachádzajú niekde uprostred marketingového spektra s ich priemernými schopnosťami, ktoré sú umelo nafúknuté silou médií a stykom s verejnosťou. Iné zase významne prispievajú k ľudskej existencii takmer bez ohľadu na ich marketing. Okrem toho sú tu aj také osobnosti, ktoré majú vrodenný odpor k publicite či k mediálnej pozornosti, a preto sa snažia, hoci nie vždy úspešne, skryť svoj talent a schopnosti. Z hľadiska preferencie vzorových podnetov v médiách sa relevantnými stávajú pre mládež profesionálni športovci, ako to dokumentujú parciálne zistenia výskumnej štúdie Vplyv mediálnej komunikácie na nové vzory mládeže (Vrabec, Petranová, 2013, s. 78 – 80). U mnohých dospievajúcich stredoškôľakov majú najväčšiu príťažlivosť z hľadiska atraktívnosti vzorov, pričom k oceňovaným atribútom nepatrí iba atraktívny zovňajšok a záujem o špičkové športové výkony, ale i nadanie a talent pre príslušnú športovú aktivitu, spoločenská zodpovednosť, vytrvalosť, cielavedomosť a úprimnosť. Obzvlášť pozitívne hodnotia mladí ľudia u profesionálnych športovcov skromnosť spojenú so štedrosťou, úsilie športovca pomáhať v rámci rôznych charitatívnych projektov, organizácie zbierok, pomoci mladým talentom a pod. Autori citovanej štúdie sa domnievajú, že veľmi pozitívne vnímanie športových profesionálov je do značnej miery dôsledkom ich prevažne pozitívneho obrazu vytváraného médiami. Aj z tohto dôvodu pôsobia športovci na mnohých mladých ľudí ako inšpiratívne modely. Taktiež celebrity z prostredia showbiznisu a médií (napr. rôzni hudobní interpreti, herci, ľudia z prostredia domácich médií s dôrazom predovšetkým na filantropické a charitatívne aktivity celebrit) vnímajú mladí ľudia ako selektívne preferované vzory. Každopádne sú celebrity špecificky atraktívne pre adolescentov. Práve v postmodernej spoločnosti sa stávajú svedkami adorácie celebrit, čo zrejme súvisí s nárastom individualizmu a možností prezentovania sa v mediálnom priestore. Pre cieľové publikum predstavujú celebrity referenčné vzory, s ktorými sa snažia prijímatelia identifikovať, prípadne smerovať svoje správanie v rovnakej línii. Zaujímavosťou je, že napriek rozšírenému prístupu adolescentov k rôznym médiám, sú adolescenti v najvyššej miere ovplyvnení televíznou obrazovkou a filmami. Média sú rozhodne dôležitým determinantom kognitívnych procesov a správania sa adolescentov. Sme svedkami toho, ako i prostredníctvom médií bujnie materializmus a konzum

s dôrazom na peniaze, majetok a popularitu. To nahráva marketingu celebrit, keď je nákupný proces podporovaný vlastnením produktov spájaných s obdivovanou či uznávanou celebritou (Bačíková a kol., 2017, s. 103-110).

Médiá majú potenciál na určovanie najrôznejších druhov emócií, ovplyvňujú spôsob uvažovania, podieľajú sa na vytváraní postojov, názorov a vkusu u jednotlivcov. Môžu sa podieľať na určovaní miery uniformity danej spoločnosti a kultúrneho prostredia a utvárať realitu, ktorá môže byť diametrálne odlišná od skutočného diania. Vytvárať vzťah k prezentovaným mediálnym obsahom a posolstvám je potrebné začať už od útleho detstva. Rodina by mala byť vzorom v mediálnom správaní. Uvažujúc v podobnom duchu ako K. Šedová (2007, s. 33), možno v tejto súvislosti podčiarknuť význam rodinnej mediálnej výchovy zahŕňajúcej uvedomelú rodičovskú výchovnú činnosť. Rodinnú mediálnu výchovu vystihujú nasledovné znaky: obmedzovanie času stráveného s médiami, výber kvalitných programov zahŕňajúcich vedomú selekciu v mediálnej konzumácii, uvedomelé rodičovské správanie v role modelu, vytvorenie vhodného mediálneho prostredia, spoločná mediálna konzumácia a komunikácia o mediálnych obsahoch, zvyšovanie mediálnej gramotnosti dieťaťa. Spoločné užívanie médií a konzumácia mediálnych obsahov rodičmi a deťmi poskytuje jedinečnú príležitosť k otvorenej komunikácii, k sprostredkovaniu skutočných hodnôt, k pomenovaniu a vysvetleniu problémov rôzneho charakteru. Rodinný mediálny vplyv by mal prebiehať v jednej línii s mediálnou výchovou na školách. Jej zásadným prínosom má byť uvedomenie si manipulácie, odohrávajúcej sa na nevedomej úrovni. Rôzne podoby ovplyvňovania a manipulácia s vnímaním mediálnych posolstiev publikom predstavuje značné riziko najmä pre deti a mládež. Manipulácia prostredníctvom médií je uľahčovaná hektickým, povrchným a konzumným spôsobom súčasného života. Zhrňujúc možno konštatovať, že istou obranou proti cielenej manipulácii a informačnému pretlaku je práve vyššie avizovaná výchova k mediálnej gramotnosti a osvojovanie si mediálnych kompetencií. Schopnosti vyhľadávať, analyzovať, interpretovať v širších súvislostiach a kriticky hodnotiť mediálne produkty totiž oprávnené patria, alebo by mali patriť do kategórie najdôležitejších životných zručností. Podľa V. Kačínovej (2012) by etická dimenzia mediálnej kompetencie mala vyjadrovať požiadavku, aby nadobudnuté spôsobilosti jednotlivca boli v súlade s etickými kritériami, presahujúcimi pohľad na človeka ako súčasť spoločenských procesov, ktoré siahajú k jeho antropologickému ponímaniu.

Mediálnu výchovu je potrebné vnímať ako celoživotný, systematický a cielavedomý proces získavania mediálnych kompetencií a zvyšovania úrovne mediálnej gramotnosti. Samozrejme, nemožno obísť fakt, že zaostávanie alebo nízka úroveň mediálnej gramotnosti z dôvodu absencie rôznych bariér, môže byť príčinou sociálneho vylúčenia človeka. Vzhľadom na akceleráciu technologického vývoja sa hranica pôsobenia mediálnej výchovy posúva od detí a mládeže až k dospelaj populácii. Jedným z jej čiastkových cieľov je i zabezpečenie znižovania generačných rozdielov a obmedzenia možných rizík sociálneho vylúčenia špecifických

skupín populácie neschopných a nepripravených na prebiehajúce zmeny.

Pre uplatnenie človeka v súčasnej spoločnosti je potrebné vedieť vyhodnocovať a správne využívať podnety prichádzajúce z vonkajšieho prostredia. Reagujú na výzvy informačnej spoločnosti sa ukazuje ako naliehavosť a nevyhnutná súčasť kľúčových kompetencií jednotlivca rozvíjanie a zdokonaľovanie kritického myslenia. Vďaka nemu sa dokážeme efektívnejšie brániť pred skrytou persúziou, odlišiť názory od faktov a rozoznať, ktoré ciele a akými prostriedkami sú hodné nasledovania. Kritické myslenie má podľa O. Gažoviča viacero funkcií, ako ich uvádza v rozhovore pre časopis Kritické myslenie (2017, s. 14-15). Ak človek kriticky uvažuje, nedá sa len tak ľahko zmanipulovať, čiže kritické myslenie rozhodne spĺňa obrannú funkciu. Aktívnu funkciu plní v tom zmysle, že kriticky uvažujúci človek dokáže ľahšie dosahovať svoje ciele. A pochopiteľne je dôležitá aj celospoločenská funkcia, pretože v prípade straty kritického myslenia u väčšiny členov spoločnosti, by spoločnosti hrozil rozpad. Je zrejme, že zdravá pochybnosť a zvedavosť sú na mieste, ak však prerastú do absolútnej straty dôvery v základné spoločenské inštitúcie, môže to viesť k paralyzovaniu spoločnosti. V kontexte týchto myšlienok zohráva dôležitú úlohu etická výchova, ktorou cieľom je formovanie morálne zrelej osobnosti, ktorá bude schopná tvorivého a kritického myslenia v súčasnej mediálne exponovanej dobe.

LITERATÚRA

- [1] BAČÍKOVÁ, Z. a kol. 2017. *Celebrity v sociálnej reklame I. (Sociálny marketing, celebrity a hodnoty)*. Praha: Verbum, 2017. 206 s. ISBN 978-80-87800-36-2.
- [2] BURTON, G.- JIRÁK, J. 2001. *Úvod do studia médií*. Praha: Barrister & Principal, 2001. 391 s. ISBN 80-85947-67-6.
- [3] GAŽOVIČ, O. *Rozhovor v časopise Kritické myslenie*. N magazín. Bratislava: N Press, október/10/2017. roč. 2.
- [4] GILES, D. 2012. *Psychologie médií*. Praha: Grada Publishing, 2012. 192 s. ISBN 978-80-247-3921-2.
- [5] KAČINOVÁ, V. 2012. *Terminologické problémy mediálnej výchovy*. Citované 12.9. 2019. Dostupné na: <https://www.communicationtoday.sk/download/2/2012/Kacino-va%20-%2020CT%202-2012.pdf>
- [6] McQUAIL, D. 2007. *Úvod do teórie masovej komunikácie*. Praha: Portál, 2007. 448 s. ISBN 978-80-7367-338-3.
- [7] ŠEĎOVÁ, K. 2007. *Děti a rodiče před televizí. Rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 2007. 158 s. ISBN 978-80-7315-149-2.
- [8] VAN KRIEKEN, R. 2012. *Celebrity Society*. New York: Routledge, 2012. 200 s. ISBN 978-0-415-58150-9.
- [9] VRABEC, N.- PETRANOVÁ, D. 2013. *Vplyv mediálnej komunikácie na nové vzory mládeže. Výskumná správa*. Trnava: Fakulta masmediálnej komunikácie UCM v Trnave, 2013. 207 s.

**Doc. PaedDr. Igor Lomnický, PhD. –
PhDr. Andrea Lesková, PhD.**
*Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky
FF UKF Nitra*



Hrubec, Marek -Voráček, Emil (eds.): Čína a její partneri,

Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV 2021, 452 s.

Marek Hrubec
Emil Voráček
a kol.

ČÍNA A JEJÍ PARTNEŘI: INTERAKCE V EURASII

Čínské a politické filosofie a historiografii jsou dále rozvíjeny hlavně prostřednictvím ekonomie, právní filosofie a zatím největší globální události 21. století. Tato skutečnost se projevuje také v okolí Číny, tedy v transformaci čínského vnitřního modelu v posledních desetiletích jako předpokladu porozumění čínské a environmentální stránky transformace Číny v poslední době. Tento výklad umožňuje pochopit alternativní pásu a cesty. Poté se kniha zaměřuje na současné právní, politické a finanční vztahy Číny s dílnou na vztahy Číny s Evropou. Koncentruje se přitom na jeden z důležitých makro-regionů spolupráce v východní Evropě a Číně). Kniha je založena především na mezioborových globálních studiích. Konkrétní téma knihy, které se v celém světě stává předmětem různých sporů, může oslovit odborníky i širokou veřejnost. Kniha se zaměřuje právě na tento aktuální významný fenomén vztahů Číny s jejími partnery v Eurasii. Zaměřuje se na dlouhodobou civilizační proměnu Číny, na jejíž základě následně vysvětluje vztahy Číny a zahraničních interakcí (dualní cirkulaci). Objasňuje teoretické a historické zdroje čínských zahraničních a zahraničních interakcí v blízkosti Číny: s Ruskem, Pákistánem, Indií a Střední Asii. Kniha čtenáře zvláště zaujme, konkrétně na střední a východní Evropě v rámci tzv. Spolupráce 17+1.

» Čína sa na konci roku 2020, po počiatocnom váhaní, pustila do premyslených a razantných krokov. Uzavrela mesto veľké ako Lombardia a krátko nato celý kantón Chu-pej, počtom obyvateľov porovnateľný s Talianskom. Poslala do postihnutej oblasti 42-tisíc expertov, desiatky miliónov kusov zdravotníckeho materiálu a lieky. Za niekoľko dní vyrástla nemocnica. Tisícročia starý štát sa ukázal ekonomicky, technicky aj kultúrne pripravený na pandémiu. Prísne opatrenia obyvateľstvo disciplinované prijalo. Najľudnatejšia krajina sa za mesiac a pol dostala z toho najhoršieho najmä vlastnou zásluhou. Vo Wuchane začali znovu pristávať lietadlá a prichádzať rušne.

Európa a Amerika mala omnoho viac času na opatrenia. Vírus, ku ktorému svojrázny Donald Trump jemne rasisticky pripojil prídavné meno čínsky, sa sám nešíri, šíri ho často nerozumný Homo sapiens. Lahtikárski hazardéri v najvyšších pozíciách pripomínajú vikendového návštevníka veľhôr, ktorý sa s reklamným úsmevom a so založenými rukami díva, ako sa z protihľehého svahu rúti s rachotom obrovská lavína. Zaváhali mnohé štáty, masové médiá a zaspali aj integračné inštitúcie. A výsledok po roku poznáme.

V súčasnosti sa žiada viac ako inokedy študovať tradície, skúsenosti, súčasný stav a vývojové trendy najdynamickejšej časti sveta. Bez toho, svoje vlastné problémy budeme riešiť pomalšie, s väčšou námahou a nižšou efektívnosťou. Určite nevolám po kopírovaní, ale po inšpirácii. Už samotný príklad Číny, ktorá od roku 1911 kopírovala rozličné vplyvné štáty a ponárala sa hlbšie do problémov, ktorých sa chcela zbaviť, varuje. Ale rovnako neproduktívne je žiť v starých predstavách centra tzv. civilizačného centra, zakrývať si oči pred väčšinou sveta a neusilovať sa dobré skúsenosti iných kriticky prehodnotiť a tam, kde to je osožné, po modifikácii aplikovať.

Nová monografia Marek Hrubec a Emil Voráček (eds.): Čína a její partneři je výsledkom práce na výskumnom programe „Globální konflikty a lokální souvislosti“ Strategie AV21. Združuje autorov zo šiestich štátov, ktorí analyzujú načrtnuté otázky z viacerých hľadísk. Editor Marek Hrubec upozorňuje na veľavravnú skutočnosť, že Čína „za posledných čtyriacit let vyzvedla z chudoby 800 miliónů lidí.“ (s. 10). Ukázala úspešnú alternatívnu cestu vývoja. „Stará představa jediné, západní modernity vychází z kolonialistické nebo přinejmenším západocentrické vize světa založené na pseudouniverzalistickém hledisku.“ (s. 50).

Emil Voráček upozorňuje, že rast relevantnosti Číny prispel k posunu ruského geopolitického vektora Ruska, ktoré sa „od roku 2012 se odvrá-“

ci od spolupráce se Západem a preferuje vazby se státy sdruženými v seskupení BRICS a Šanghajske organizaci spolupráce (ŠOS)“ (s. 24). Li Tao-kuej David pripomína, že „nejdůležitějším úkolem otevírání se světu je učení; stabilní a udržitelný proces hospodářského otevírání se světu vyžaduje pečlivé řízení ze strany vlády.“ (s. 103).

Richard Stahel rieši vzťah modernizácie krajiny a ekológie. Podľa neho „koncept ekologickej civilizácie je dôležitým aspektom aj v čínskom projekte Iniciatíva pásu a cesty, teda fakticky čínskej predstavy o globalizácii, ktorá je cielavedome formulovaná ako alternatíva neoliberalnej globalizácie.“ (s. 121). Igor Denisov píše o protirečivých vzťahoch dvoch najľudnatejších štátov sveta. „Když všechny výše uvedené závazky mezi Čínou a Indií pozitivně přispí-“

vají k odstranění vzájemné nedůvěry, je příliš brzy na to, abychom mohli jakkoli předpovědět možnost rychlého řešení vzájemných problémů.“ (s. 301)

Aj z textov ďalších autorov vyplýva akútne potreba skúmania a „odtajňovania“ Číny. Nová publikácia k tomu zásadne prispela.

Prof. PhDr. Svetozár Krno, CSc.

Katedra politológie a euroázijských štúdií FF UKF

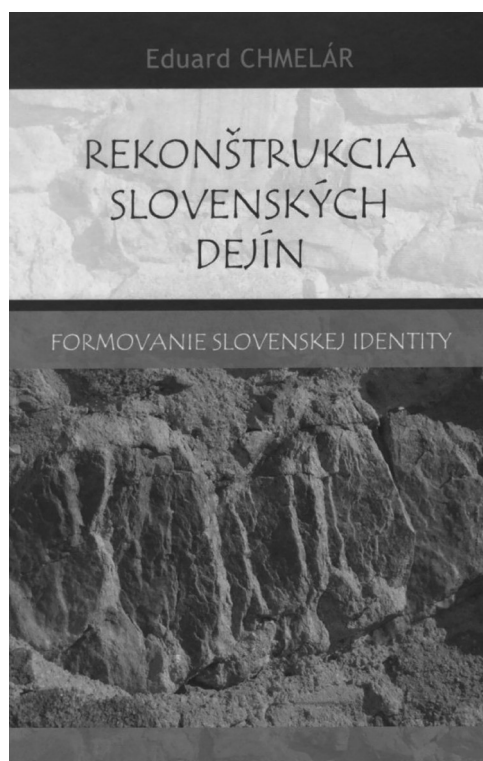
B. Slančíkovej 1

949 74 Nitra

○

CHMELÁR, EDUARD: Rekonštrukcia slovenských dejín. Formovanie slovenskej identity.

Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov. 2021. Prvé vydanie, 239 s. ISBN 978-80-8202-149-6



maždeniach nazývaných *veča*, ktoré riešili záležitosti právne záväzné pre všetkých. Tieto sa považovali za uzavreté, ak s nimi súhlasili všetci. Jednohlasnosť bola prejavom záväzku a mala charakter staroslovenskej právnej normy. Zvyknutí na slobodu, nebolo možné ich, podľa byzantského historika Mauríkiosa, „...nijako ztročiť, ani podrobiť, najmä nie vo svojej krajine“, nestrpia nad sebou nadvládu, a preto majú problém aj s vojenskou disciplínou a hierarchiou¹.

Vedeli ste, že Nitrianske kniežatstvo svojim rozsahom zodpovedalo dnešnému Slovensku, že Osmanská ríša na svojich mapách používala označenie Slovenská krajina, že územie Slovenska bolo vďaka ťažbe zlata, striebra, meď a iných kovov považované za najbohatšiu oblasť v Európe, alebo, že slovenský generál Hadík dobyl v októbri roku 1757 s piatimi tisícami mužov Berlín, a práve na jeho počesť sa úspešne vojenské, ale aj iné kúsky označujú za husárske kúsky, keďže Hadík, hlboko oddaný panovníčke Márii Terézii, velil husárom, čo bol typický uhorský druh ľahkej jazdy?

Všetky tieto fakty, prítomné a uložené aj v slovenských archívoch a prezentované v čiastkových štúdiách nielen slovenských historikov, komplexne podáva Eduard Chmelár na stránkach knihy s názvom *Rekonštrukcia slovenských dejín*. Na pomerne úzkom priestore dvestotridsiaticich strán nám ukazuje, že Slovensko nie je mladý a umelý útvar, ktorý sa na mape objavil len v 20. storočí, že v tomto prípade naozaj nemožno hovoriť o mladéj, ešte len v plienkach sa rozvíjajúcej demokracii, ale že ide o geograficky, historicky, politicky a kultúrne špecifické územie, ktorého identita sa formovala od najstarších čias a právom ho môžeme nazývať stredom a križovatkou Európy s vlastnou jedinečnou identitou, filozofiou, kultúrou a životným štýlom. Obyvatelia tohto územia celé stáročia nasávali a transformovali vo svoj prospech, ale aj neprospech vplyvy z okolia, ako aj sami ovplyvňovali, zasahovali, podieľali sa a formovali vývoj mnohých civilizácií v širšom

priestore.

Autor tieto historické fakty podáva zrozumiteľne a jasne. Zároveň ich analyzuje, syntetizuje a vyhodnocuje. Ponúka vlastnú interpretáciu dopadov a vplyvov historických osobností, udalostí a väzieb na formovanie slovenskej identity až do začiatku 19. storočia, týmto obdobím totiž končí svoje úvahy a sumarizáciu udalostí a faktov. Ukazuje čitateľom, že Slovensko má vlastné dejiny, má vlastné vplyvné a obdivuhodné osobnosti, na ktoré môže byť právom hrdý a s pýchou sa môže hlásiť k ich odkazu. Ukazuje nám, že je na čom stavať a formovať našu identitu.

Mgr. Radoslava Brhlíková, PhD.

Katedra politológie a euroázijských štúdií FF UKF

B. Slančíkovej 1

949 74 Nitra

○

» Vedeli ste, že územie dnešného Slovenska sa od kultúr doby bronzovej stalo kolískou jednej z najvyspelejších civilizácií vtedajšej Európy s vlastnou identitou, a že dopyt po medi urobil zo Slovenska zbrojárske centrum? Vedeli ste, že Slovania mali zo všetkých barbarských kmeňov povest najdemokratickejšieho spoločenstva, slovami historika Prokopia „...už oddávna žijú v demokracii, a preto svoje záležitosti tak priaznivé, ako aj nepriaznivé prerokúvajú spoločne...“, a že nad sebou nestrpia nadvládu? Dôležité správy boli vecou celej obcíny, a preto ich oznamovali na zhromaždeniach všetkým. Aj nehnuteľný majetok patril všetkým. Svojich vodcov si volili na spoločných verejných ľudových zhro-

Dni hispánskej kultúry – Viva la Cuba



» V dňoch 3. – 5. mája 2021 organizovala Katedra romanistiky FF UKF spolu s OZ Romanistica Nitriensia už 12. ročník Dní hispánskej kultúry (ďalej len DHK) netradične v online podobe, čo si vynútila epidemiologická situácia na Slovensku. Diskusia s názvom *Pohľad na Kubu v perspektíve* v posledný deň akcie bola venovaná skúsenostiam študentov a pedagógov zo študijného a pracovného pobytu na Kube. V jej prvej časti sa študentka Veronika Šimanová podelila s účastníkmi diskusie o svoje zážitky a skúsenosti v prezentácii – *Kuba: keď ju zažiješ, zamiluješ si ju*.

V druhej časti sa do živej diskusie o Kube, o živote na Kube, o jej kultúre, jedle, štúdiu na miestnych školách, o politike a širších geopolitických súvislostiach ovplyvňujúcich život obyčajných Kubáncov, ako aj súčasné postavenie a ekonomiku Kuby v medzinárodných vzťahoch, o osobných a pracovných zážitkoch

a skúsenostiach zapojili aj pedagógovia Katedry romanistiky UKF – doc. Martin Štúr a Mgr. Zuzana Cívánová a Katedry politológie a euroázijských štúdií FF – PhDr. Mária Kočnerová a Mgr. Radoslava Brhlíková. Spomienky a skúsenosti striedali odpovede na zvedavé otázky študentov a ostatných účastníkov. Padalo množstvo otázok, takže čas určený na túto diskusiu, bol ďaleko prekročený a bolo by o čom hovoriť ďalej.

Mgr. Radoslava Brhlíková, PhD.

Katedra politológie a euroázijských štúdií FF UKF

B. Slančíkovej 1, 949 74 Nitra

Prednášky pre žiakov nitrianskych základných škôl



» Katedra politológie a euroázijských štúdií FF UKF v Nitre v spolupráci s mestom Nitra už niekoľko rokov realizuje prednášky pre žiakov nitrianskych základných škôl a garantuje kvalitu vzdelávania v oblasti politických vied. V roku 2021 katedra získala dotáciu mesta Nitra v oblasti vzdelávania mládeže.

Cieľom projektu je priblížiť mladým ľuďom ako funguje demokracia, politický systém SR, voľby, ochrana ľudských práv, komunálna politika. Tu katedra využíva spoluprácu s inými relevantnými subjektami a vie pozyvať odborníkov - aj z radov vlastných absolventov - napr. k téme holokaustu lektorov z Múzea holokaustu v Seredi, novinárov, konkrétne z TASR, politikov alebo kolegov z iných katedier, ak riešime napríklad otázku migrácie alebo šírenia dezinformácií. V minulosti sme spolupracovali s Katedrami sociológie a žurnalistiky.

Projekt je realizovaný hlavne študentmi politických vied, ktorí pod odborným dohľadom pedagógov vedú dané prednášky, kvízy, simulácie volieb, pretože predpokladáme, že mladí ľudia sa vedú lepšie priblížiť a osloviť cieľovú skupinu projektu. Zároveň to má priaznivý dopad aj na našich študentov, pretože si musia danú problematiku naštudovať a prezentovať ju zrozumiteľným spôsobom.

Prednášky vedú študenti bakalárskeho a magisterského štúdia KPEŠ pod dohľadom PhDr. Márie Kočnerovej, PhD., ktorá má na starosti odbornú garanciu prednášok a komunikáciu s jednotlivými partnermi projektu, výber tém, pozvaných odborníkov a formu naplnenia a zabezpečenia prednášok.

V priebehu októbra a novembra sme realizovali viacero prednášok priamo na základných školách ZŠ Kniežata Pribinu a ZŠ Tulipánová na tému „Demokratické a nedemokratické politické systémy“ a na prednášku Mgr. Mateja Beránka, PhD. z Múzea holokaustu v Seredi, nášho absolventa, o porušovaní ľudských práv v nacistickom Nemecku sme k našim prítomným študentom prizvali v online priestore aj žiakov Súkromnej spojenej školy, elokovaného pracoviska Nitra.

Prednášky vedú k rozširovaniu znalostí mladých ľudí o politickom a spoločenskom dianí, prostredníctvom diskusií ich učia vyjadrovať svoje názory a kriticky myslieť. Na základe vyhodnotenia sme zistili, že žiaci sa neboja diskutovať, majú výborné znalosti a zaujímajú sa o aktuálne dianie. Všetky predmetné prednášky dostali priaznivú spätnú väzbu a boli navrhnuté budúce možnosti formy spolupráce.

PhDr. Maria Kočnerová, PhD.

**Katedra politológie a euroázijských štúdií FF UKF
B. Slančíkovej 1, 949 74 Nitra**

CIVITAS

Ročník 27, 2021, č. 61 – 2/2021

Vydáva / Published by:

**Katedra politológie a euroázijských štúdií, FF UKF,
B. Slančíkovej 1, 949 74 Nitra, SR**

IČO: 00157716

Registračné č.: 1762/97 EV: 753/08

ISSN: 1335-2652

Šéfredaktor / Editor-in-Chief:

Prof. PhDr. Svetozár Krno, CSc. (FF UKF, Nitra)

Členovia redakčnej rady / Editorial Board:

prof. PhDr. Oskar Krejčí, CSc. (VŠMaVv, Praha, ČR)
prof. PhDr. Erich Mistrík, CSc. (PdF UK, Bratislava)
doc. PhDr. Tomáš Koziak, M. A., PhD. (UPJŠ, Košice)
doc. PhDr. Jozef Lysý, CSc. (PedF UK, Bratislava)
doc. PhDr. Hana Pravdová, PhD. (FMK UCM, Trnava)
PhDr. Radoslava Brhlíková, PhD. (FF UKF, Nitra)
PhDr. Peter Horváth, PhD. (FF UCM, Trnava)
PhDr. Zuzana Poláčková, CSc. (ÚPV SAV, Bratislava)
PaedDr. Ivan Rajtar (SPŠP Nitra)

Sekretárka redakcie / Editorial Secretary:

Mgr. Eva Bernáthová E-mail: ebernathova@ff.ukf.sk

Grafická úprava / Graphic design:

Michal Ševella E-mail: msevella@gmail.com

Časopis je vydávaný dvakrát ročne / The magazine is published twice a year

**Odborné a vedecké články sú recenzované /
Special and scientific rewrite are judge.**

Fotky sú zverejnené so súhlasom autorov.

**Názor prispievateľov nemusí byť zhodný
s názorom redakčnej rady.**